

YZM 3207- ALGORİTMA ANALİZİ VE TASARIM

DERS#2: ALGORİTMA ANALİZİ

Algoritma Analizi Çerçevesi

- Algoritma Analizinde Göz Önünde Bulundurulması Gerekenler Neler?
  - Algoritmanın Doğruluğu (Correctness)
  - Zaman Verimliliği (Time Efficiency)
  - Bellek Alanı Verimliliği (Space Efficiency)
    - Gelişen donanım teknolojisi ile artık çok önemli değil
  - Uygunluk, en iyilik (Optimality)

Algoritma Analizi Çerçevesi

- Girdi Büyüklüğünün Ölçülmesi
- Çalışma Zamanı Ölçü Biriminin Belirlenmesi
- Büyüme Derecesi (Order of Growth)
- En kötü durum, en iyi durum, ortalama durum değerlendirmeleri

Girdi Büyüklüğünün Ölçülmesi

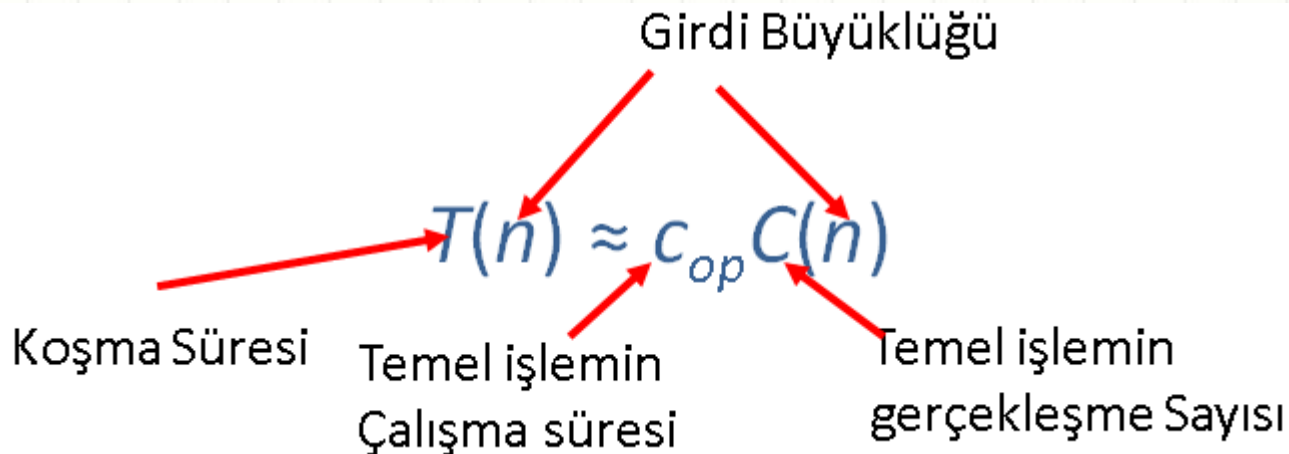
- Girdi Büyüklüğünün Ölçülmesi
  - Tüm algoritmalar için büyük girdiler üzerinde çalışma süresi daha uzundur
    - Büyük dizi içinde arama
    - Büyük boyutlu matrisleri çarpma
  - Algoritmaya girilen veriyi belirten n değerinin belirlenmesi önemli
    - Bazı algoritmalar için kolay
      - Arama, sıralama, eleman sayısı bulma
    - Bazı algoritmalar için değil
      - İki matrisin çarpımı
        - » Matrislerin derecesi mi? Eleman Sayıları mı?
      - Yazım hatası programı
        - » Karakter Sayısı mı? Kelime Sayısı mı?

Çalışma Zamanı Ölçü Biriminin Belirlenmesi

- Bir Algoritmanın Çalışma Zamanı
  - Çalıştığı bilgisayar sisteminin hızı
  - Algoritmanın kullanıldığı programın kalitesine
  - Makine kodunu üreten derleyici gibi etkenlere bağımlıdır
- Bu yüzden dış etkenlere bağımlı olmayan bir ölçüm yolu bulunmalıdır
  - Bir yaklaşım: Algoritma içerisindeki tüm işlemlerin kaç kere gerçekleştiğinin sayılması
    - Zor ve Gereksiz
  - Bir diğer yaklaşım: Algoritma içerisindeki temel işlemin belirlenip, kaç kere gerçekleştiğinin sayılması

Çalışma Zamanı Ölçü Biriminin Belirlenmesi

- Zaman verimliliğinin teorik incelenmesi
  - Zaman verimliliği girdi üzerindeki temel işlemin tekrar sayısı üzerinden değerlendirilir
  - Temel işlem
    - Algoritmanın çalışma süresince en çok gerçekleştirilen işlem

Çalışma Zamanı Ölçü Biriminin Belirlenmesi

- Temel işlemin belirlenmesi
  - Genellikle en çok gerçekleşen işlem
  - Genellikle en iç döngüde yapılan işlem
    - Sıralama algoritmaları için karşılaştırma
    - Matematiksel işlemler için genellikle 4 işlem
      - / en uzun işlem, sonra *, + ve –

Çalışma Zamanı Ölçü Biriminin Belirlenmesi

- c_{op} :
  - Bir algoritmanın temel işleminin bir bilgisayardaki çalışma süresi
- $C(n)$:
  - Temel işlemin gerçekleşme sayısı
- $T(n)$:
  - Algoritmanın uygulandığı programın çalışma süresi
- $$T(n) \approx c_{op} C(n)$$
  - Bu formülün yaklaşık ve tahmini bir değer verdiği unutulmamalı

Çalışma Zamanı Ölçü Biriminin Belirlenmesi

- $T(n) \approx c_{op} C(n)$
  - Bu programı 10 kat hızlı bir bilgisayarda çalıştırsak ne kadar hızlı sonuç alırız?
    - Cevap : 10 kez

$C(n) = \frac{1}{2}n(n - 1)$ ise girdiyi iki kat büyütürsek çalışma zamanı ne kadar artar?

$$C(n) = \frac{1}{2}n(n - 1) = \frac{1}{2}n^2 - \frac{1}{2}n \approx \frac{1}{2}n^2$$

$$\frac{T(2n)}{T(n)} \approx \frac{c_{op}C(2n)}{c_{op}C(n)} \approx \frac{\frac{1}{2}(2n)^2}{\frac{1}{2}n^2} = 4.$$

Büyüme Derecesi

- Büyüme derecesi

- Küçük girdi boyutları ile bir algoritmanın etkinliğinin değerlendirilmesi sağlıklı değil

Values (some approximate) of several functions important for analysis of algorithms

n	$\log_2 n$	n	$n \log_2 n$	n^2	n^3	2^n	$n!$
10	3.3	10^1	$3.3 \cdot 10^1$	10^2	10^3	10^3	$3.6 \cdot 10^6$
10^2	6.6	10^2	$6.6 \cdot 10^2$	10^4	10^6	$1.3 \cdot 10^{30}$	$9.3 \cdot 10^{157}$
10^3	10	10^3	$1.0 \cdot 10^4$	10^6	10^9		
10^4	13	10^4	$1.3 \cdot 10^5$	10^8	10^{12}		
10^5	17	10^5	$1.7 \cdot 10^6$	10^{10}	10^{15}		
10^6	20	10^6	$2.0 \cdot 10^7$	10^{12}	10^{18}		

En İyi, En Kötü, Ortalama Durum

- En kötü durum
  - n boyutunda girdi üzerinden en yüksek değer
- En iyi durum
  - n boyutunda girdi üzerinden en düşük değer
- Ortalama durum
  - n boyutunda girdi için «ortalama» değer
    - Tipik bir girdi için temel işlemin kaç kere olduğu
    - En kötü ile en iyinin ortalaması değil
    - Temel işlem sayısı olarak bir olasılık dağılımı içerisinde rastgele bir değişken değeri beklenir

En Kötü Durum

ALGORITHM *SequentialSearch*($A[0..n - 1], K$)

//Searches for a given value in a given array by sequential search

//Input: An array $A[0..n - 1]$ and a search key K

//Output: The index of the first element in A that matches K

// or -1 if there are no matching elements

$i \leftarrow 0$

while $i < n$ and $A[i] \neq K$ **do**

$i \leftarrow i + 1$

if $i < n$ **return** i

else return -1

- Sıralı arama için

- En kötü durum: Aranılan değer dizide bulunmaması

- N boyutunda girdi için maksimum sayıda karşılaştırma

- $C_{\text{worst}}(n) = n$

- En kötü durum incelemesi bir algoritmanın çalışma zamanı açısından üst sınırını belirler

En İyi Durum İncelemesi

ALGORITHM *SequentialSearch*($A[0..n - 1], K$)

//Searches for a given value in a given array by sequential search

//Input: An array $A[0..n - 1]$ and a search key K

//Output: The index of the first element in A that matches K

// or -1 if there are no matching elements

$i \leftarrow 0$

while $i < n$ and $A[i] \neq K$ **do**

$i \leftarrow i + 1$

if $i < n$ **return** i

else return -1

- Sıralı arama için
  - En iyi durum: Aranılan değer ilk karşılaştırmada bulunması
    - N boyutunda girdi için maksimum sayıda karşılaştırma
      - $C_{\text{best}}(n) = 1$
    - En iyi durum incelemesi en kötü durum kadar önemli bir veri sağlamaz.

Ortalama Durum İncelemesi

- En iyi durum incelemesi de en kötü durum incelemesi de bir algoritmayı değerlendirmek için yeterli veri sağlamaz
  - Algoritmanın tipik veya rastgele bir girdi karşısındaki davranışı?

Ortalama Durum İncelemesi

ALGORITHM *SequentialSearch*($A[0..n - 1], K$)

//Searches for a given value in a given array by sequential search

//Input: An array $A[0..n - 1]$ and a search key K

//Output: The index of the first element in A that matches K

// or -1 if there are no matching elements

$i \leftarrow 0$

while $i < n$ and $A[i] \neq K$ **do**

$i \leftarrow i + 1$

if $i < n$ **return** i

else return -1

$$\begin{aligned}C_{avg}(n) &= \left[1 \cdot \frac{p}{n} + 2 \cdot \frac{p}{n} + \dots + i \cdot \frac{p}{n} + \dots + n \cdot \frac{p}{n}\right] + n \cdot (1 - p) \\&= \frac{p}{n} [1 + 2 + \dots + i + \dots + n] + n(1 - p) \\&= \frac{p n(n+1)}{n \cdot 2} + n(1 - p) = \frac{p(n+1)}{2} + n(1 - p).\end{aligned}$$

Sıralı arama için

- Standart kabule göre başarılı bir aramanın olasılığı p ($0 \leq p \leq 1$)
- İlk karşılaştırmada bulma olasılığı her hangi bir i değeri için aynı. (p/n)
- Bulunamama olasılığı
  - $n \cdot (1 - p)$

Ortalama Durum

$$\begin{aligned}C_{avg}(n) &= [1 \cdot \frac{p}{n} + 2 \cdot \frac{p}{n} + \dots + i \cdot \frac{p}{n} + \dots + n \cdot \frac{p}{n}] + n \cdot (1-p) \\ &= \frac{p}{n} [1 + 2 + \dots + i + \dots + n] + n(1-p) \\ &= \frac{p}{n} \frac{n(n+1)}{2} + n(1-p) = \frac{p(n+1)}{2} + n(1-p).\end{aligned}$$

- $p=1$ ise (Başarılı arama)
  - $C_{avg}(n) = (n+1) / 2$ olur.
  - Bu durum başarılı bir aramda algoritmanın ortalama olarak dizinin yarısına kadar aranan elemanı bulacağı kabul edilir.

1. n elemanın toplamı
  2. $n!$ değerinin hesaplanması
  3. n elemanlı dizinin en büyük elemanının bulunması
  4. Öklid'in EBOB algoritması
  5. $n \times n$ boyutlu iki matrisin toplanması
  6. $n \times n$ boyutlu iki matrisin çarpımı
- Yukarıdaki algoritmaların temel işlemlerini ve gerçekleşme sayılarını bulunuz. $C(n)$
-
- Sıralı aramayı aranan verinin yer aldığı indis listesi veren versiyonunu tasarlayıp (birden fazla kez yer alma durumu), verimliliğini klasik sıralı aramayla karşılaştırın. ($C(n)$, $T(n)$, En kötü, en iyi durumlar)

Büyüme Derecesinin Asimptotik İncelemesi

- Algoritma verimliliğinin değerlendirilmesinde büyüme derecesi temel işlemin gerçekleşme sayısı ile ilgilidir
- Büyüme derecesi değerlendirilirken 3 farklı notasyon kullanılır
  - O (Big Oh)
  - Ω (Big Omega)
  - Θ (Big Theta)

Big Oh Notasyonu

- $O(g(n))$:
  - Bir $g(n)$ fonksiyonu ile aynı veya daha düşük büyüme derecesine sahip fonksiyonların tümü
    - Bir sabit katsayı ve n değeri sonsuza giderken

$$n \in O(n^2), \quad 100n + 5 \in O(n^2), \quad \frac{1}{2}n(n-1) \in O(n^2).$$

$$n^3 \notin O(n^2), \quad 0.00001n^3 \notin O(n^2), \quad n^4 + n + 1 \notin O(n^2).$$

Big Oh Notasyonu

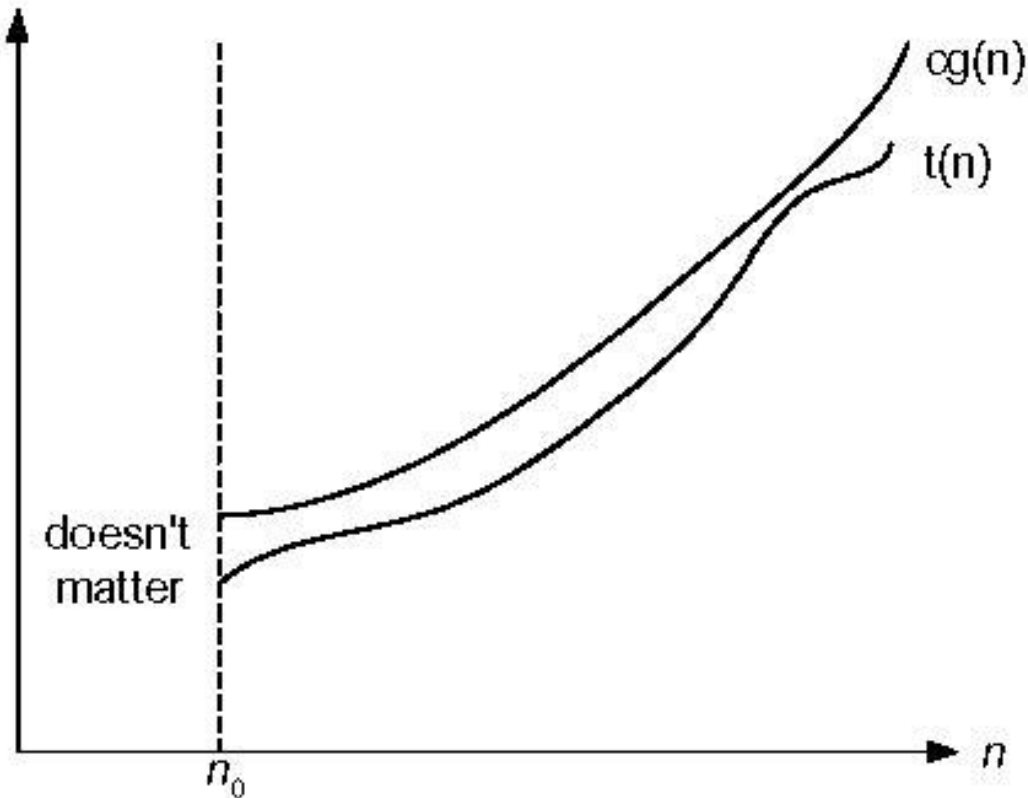

Figure 2.1 Big-oh notation: $t(n) \in O(g(n))$

Big Oh Notasyonu

- Bir $t(n)$ fonksiyonu için $O(g(n))$ içerisinde olduğunu söylemek için ($- t(n) \in O(g(n)) -$)
  - $T(n)$, Daha büyük n değerleri için üstten, sabit çarpanlı bir $g(n)$ fonksiyonu ile sınırlandırılmış olmalıdır.
  - Pozitif sabit katsayı c , n_0 negatif olmayan bir tamsayı ise
    - $t(n) \leq cg(n)$, $n \geq n_0$ ise
  - $100n + 5 \in O(n^2)$ için ispat
    - $100n + 5 \leq 100n + n$, $n \geq 5$ ise
    - $100n + 5 \leq 101n$
    - $101n \leq 101n^2$
  - $c = 101$, $n_0 = 5$ alınabilir

Big Omega Notasyonu

- $\Omega(g(n))$
  - Bir $g(n)$ fonksiyonu ile aynı veya daha büyük büyüme derecesine sahip fonksiyonların tümü
    - Bir sabit katsayı ve n değeri sonsuza giderken

$$n^3 \in \Omega(n^2), \quad \frac{1}{2}n(n-1) \in \Omega(n^2), \quad \text{but } 100n + 5 \notin \Omega(n^2).$$

Big Omega Notasyonu

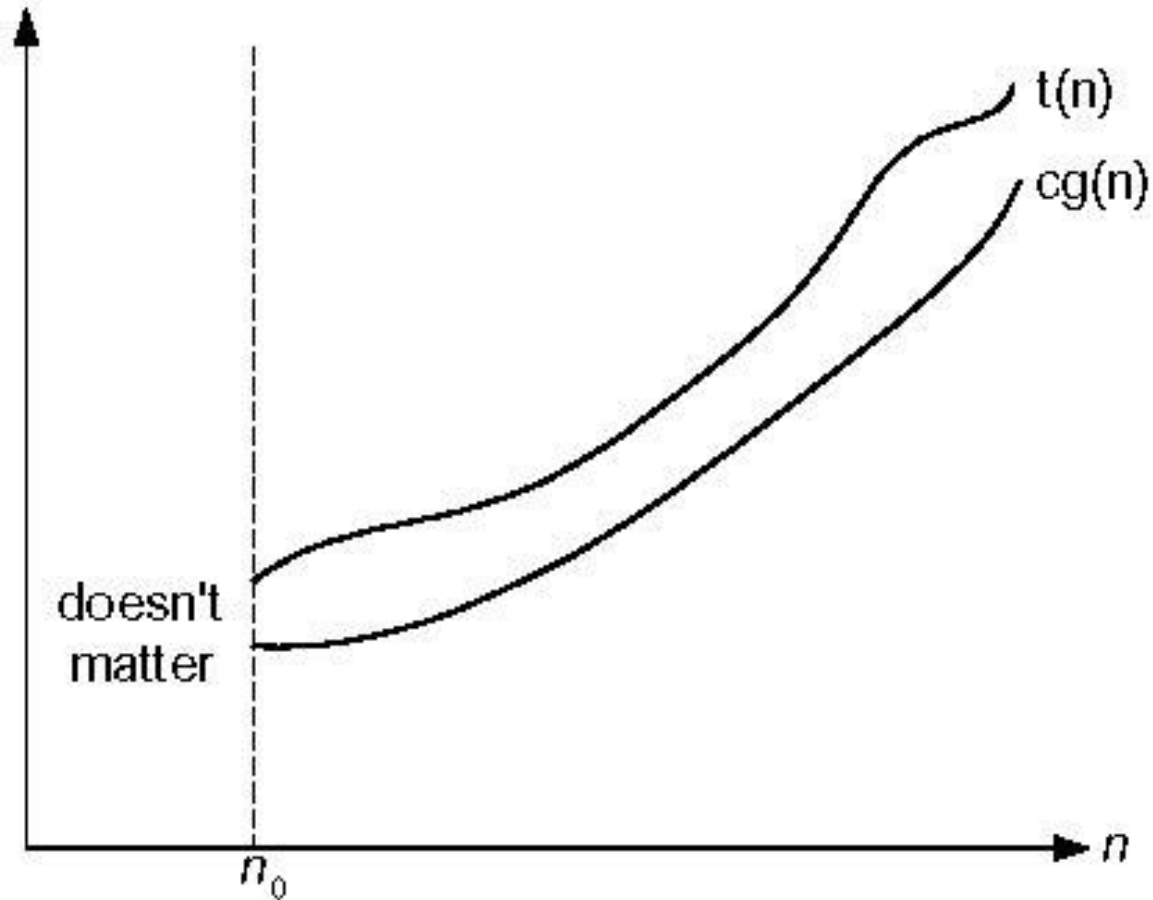

Fig. 2.2 Big-omega notation: $t(n) \in \Omega(g(n))$

Big Omega Notasyonu

- Bir $t(n)$ fonksiyonu için $\Omega(g(n))$ içerisinde olduğunu söyleyebilmek için $(- t(n) \in \Omega(g(n)) -)$
  - $T(n)$, Daha büyük n değerleri için alttan, sabit çarpanlı bir $g(n)$ fonksiyonu ile sınırlandırılmış olmalıdır.
  - Pozitif sabit katsayı c , n_0 negatif olmayan bir tamsayı ise
    - $t(n) \geq cg(n)$, $n \geq n_0$ ise
  - $n^3 \in \Omega(n^2)$ ispatı için
    - $n^3 \geq n^2$, $n \geq 0$ ise
  - $c = 1$, $n_0 = 0$ alınabilir

Big Theta Notasyonu

- $\Theta(g(n))$
  - Bir $g(n)$ fonksiyonu ile aynı büyüme derecesine sahip fonksiyonların tümü
    - Bir sabit katsayı ve n değeri sonsuza giderken
  - $an^2 + bn + c, a > 0$ ise $\Theta(n^2)$ içerisinde

Big Theta Notasyonu

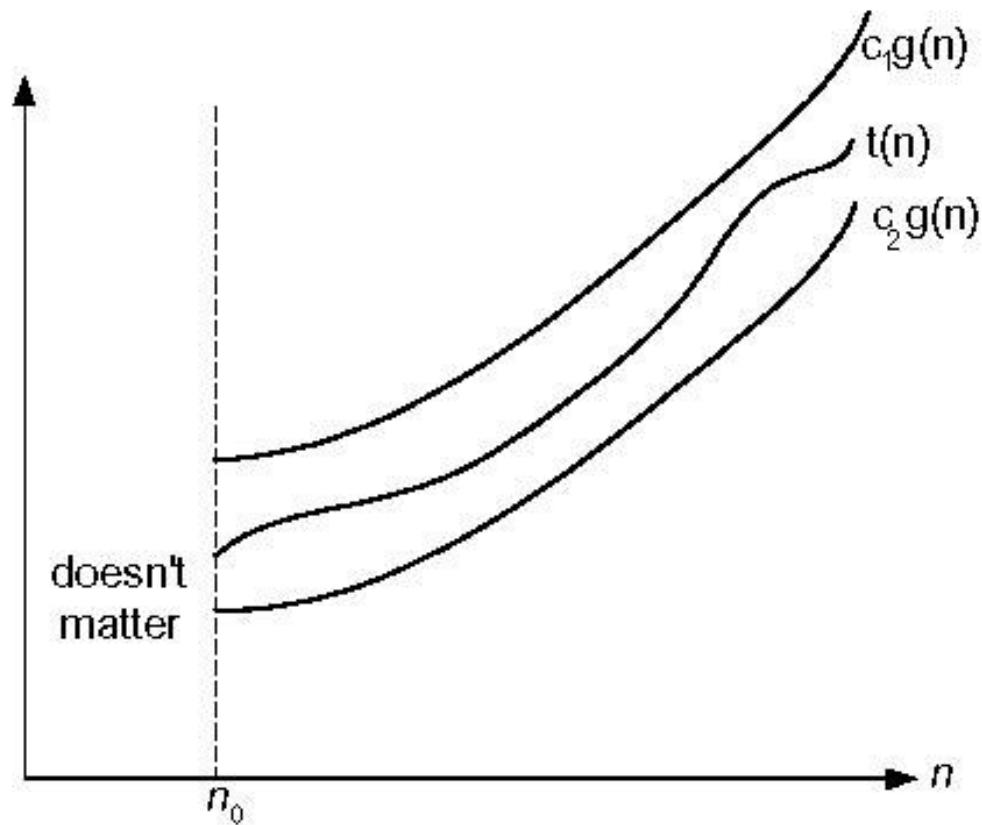

Figure 2.3 Big-theta notation: $t(n) \in \Theta(g(n))$

Big Theta Notasyonu

- Bir $t(n)$ fonksiyonu için $\Theta(g(n))$ içerisinde olduğunu söylemek için $(- t(n) \in \Theta(g(n)) -)$
  - $t(n)$, Daha büyük n değerleri için alttan ve üstten, sabit çarpanlı bir $g(n)$ fonksiyonu ile sınırlandırılmış olmalıdır.
  - Pozitif sabit katsayı c_1 ve c_2 , n_0 negatif olmayan bir tamsayı ise
    - $c_2g(n) \leq t(n) \leq c_1g(n), n \geq n_0$ ise

$$\frac{1}{2}n(n-1) \in \Theta(n^2)$$

$$\frac{1}{2}n(n-1) = \frac{1}{2}n^2 - \frac{1}{2}n \leq \frac{1}{2}n^2 \quad \text{for all } n \geq 0.$$

$$\frac{1}{2}n(n-1) = \frac{1}{2}n^2 - \frac{1}{2}n \geq \frac{1}{2}n^2 - \frac{1}{2}n \cdot \frac{1}{2}n \quad (\text{for all } n \geq 2) = \frac{1}{4}n^2.$$

$$c_2 = \frac{1}{4}, c_1 = \frac{1}{2}, n_0 = 2.$$

Asimptotik Büyüme Derecesi İçin Bazı Özellikler

- $f(n) \in O(f(n))$
- $f(n) \in O(g(n))$, eğer $g(n) \in \Omega(f(n))$
- Eğer $f(n) \in O(g(n))$ ve $g(n) \in O(h(n))$, ise
  - $f(n) \in O(h(n))$
- If $f_1(n) \in O(g_1(n))$ ve $f_2(n) \in O(g_2(n))$, ise
  - $f_1(n) + f_2(n) \in O(\max\{g_1(n), g_2(n)\})$

Büyüme Derecelerinin Karşılaştırılması

- O , Ω , ve Θ yaklaşımları tanımlarının birbirinden bağımsız olması sebebiyle iki fonksiyonun büyüme derecelerinin karşılaştırılmasında pek kullanılmaz
- Bu işlem için iki fonksiyonlarının oranının sonsuza giderken limit yaklaşımı daha uygundur

Limit Yöntemi İle Karşılaştırma

$$\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{t(n)}{g(n)} =$$

0 $t(n)$ büyüme derecesi $<$ $g(n)$ büyüme derecesi

$c > 0$ $t(n)$ büyüme derecesi $=$ $g(n)$ büyüme derecesi

∞ $t(n)$ büyüme derecesi $>$ $g(n)$ büyüme derecesi

- İlk iki durum : $t(n) \in O(g(n))$,
- İkinci durum : $t(n) \in \Theta(g(n))$
- Son iki durum : $t(n) \in \Omega(g(n))$,

Limit Yöntemi İle Karşılaştırma

L'Hôpital Kuralı:

Eğer $\lim_{n \rightarrow \infty} f(n) = \lim_{n \rightarrow \infty} g(n) = \infty$ ve f' , g' türevleri varsa

$$\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{f(n)}{g(n)} = \lim_{n \rightarrow \infty} \frac{f'(n)}{g'(n)}$$

Çok büyük n değerleri için Stirling Formülü

$$n! \approx \sqrt{2\pi n} \left(\frac{n}{e}\right)^n$$

Örnek

- $\frac{1}{2}n(n - 1)$ ile n^2 fonksiyonlarının büyüme derecelerini karşılaştırınız

$$\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{\frac{1}{2}n(n - 1)}{n^2} = \frac{1}{2} \lim_{n \rightarrow \infty} \frac{n^2 - n}{n^2} = \frac{1}{2} \lim_{n \rightarrow \infty} \left(1 - \frac{1}{n}\right) = \frac{1}{2}.$$

- Sonuç sabit olduğu için eşit büyüme derecelerine sahipler

$$\frac{1}{2}n(n - 1) \in \Theta(n^2)$$

Örnek

- $\log_2 n$ ve $\sqrt{n}$ fonksiyonlarının büyüme derecelerini karşılaştırınız.

$$\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{\log_2 n}{\sqrt{n}} = \lim_{n \rightarrow \infty} \frac{(\log_2 n)'}{(\sqrt{n})'} = \lim_{n \rightarrow \infty} \frac{(\log_2 e) \frac{1}{n}}{\frac{1}{2\sqrt{n}}} = 2 \log_2 e \lim_{n \rightarrow \infty} \frac{1}{\sqrt{n}} = 0.$$

- $\log_2 n$ büyüme derecesi daha küçüktür

Örnek

- $n!$ ve 2^n fonksiyonlarının büyüme derecelerini karşılaştırınız

$$\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{n!}{2^n} = \lim_{n \rightarrow \infty} \frac{\sqrt{2\pi n} \left(\frac{n}{e}\right)^n}{2^n} = \lim_{n \rightarrow \infty} \sqrt{2\pi n} \frac{n^n}{2^n e^n} = \lim_{n \rightarrow \infty} \sqrt{2\pi n} \left(\frac{n}{2e}\right)^n = \infty.$$

- $n!$ Daha hızlı büyümektedir.
- $n! \in \Omega(2^n)$

Örnek

1	constant
$\log n$	logarithmic
n	linear
$n \log n$	linearithmic
n^2	quadratic
n^3	cubic
2^n	exponential
$n!$	factorial